

Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності: Стандарти та рекомендації

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. ОКРЕСЛЕННЯ КОНТЕКСТУ

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) утвердила європейський вектор розвитку нашої країни, що передбачає, зокрема, інтеграцію національної освіти в європейський освітній простір та орієнтацію на європейські стандарти якості освіти.

В Україні розпочалася докорінна реформа, що має зупинити негативні тенденції в сфері освіти та сприяти тому, щоб українська школа сприяла утвердженню соціальної рівності та згуртованості, соціально-економічного розвитку і конкурентоспроможності держави.

Зміст та основні напрями реформи визначені Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р, та покладені в основу нової редакції Закону України «Про освіту».

Метою повної загальної середньої освіти, згідно зі статтею 12 Закону України «Про освіту», визначено всебічний розвиток, виховання і соціалізацію особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадської активності.

Досягнення цієї мети передбачається здійснити з урахуванням досвіду провідних країн світу шляхом модернізації змісту і структури загальної середньої освіти, педагогіки, реформування системи управління освітою, державного фінансування закладів освіти, розроблення та прийняття нових нормативно-правових актів.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою і здобувається в інституційних або індивідуальних формах, як правило, в закладах освіти.

Розбудова Нової української школи – це довготермінова реформа, яка розпочинається, але сьогоднішні школярі також повинні відчувати зміни й отримати кращу якість освіти.

У зв'язку з цим, з метою гарантування, постійного та послідовного підвищення якості освіти, формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, для допомоги закладам освіти Законом України «Про освіту» передбачене створення та функціонування системи забезпечення якості освіти, складовими якої є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня), система зовнішнього забезпечення якості освіти та система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Відповідно до частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту» система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) може включати:

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;

- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, згідно зі статтею 26 Закону України «Про освіту», забезпечує керівник закладу освіти. Відповідають за забезпечення якості освіти на відповідній території органи місцевого самоврядування (стаття 66 Закону). На виконання статті 67 Закону утворений також центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти – Державна служба якості освіти.

«Стандарти і рекомендації щодо системи забезпечення якості в закладах загальної середньої освіти (внутрішньої системи забезпечення якості загальної середньої освіти)» (далі – Стандарти і рекомендації) сприятимуть кращому розумінню якості освіти серед усіх зацікавлених сторін та допоможуть закладам загальної середньої освіти у розбудові власних систем забезпечення якості освіти та проведенні самооцінювання й самооцінювання діяльності.

Стандарти і рекомендації використовуватимуться також у зовнішній системі забезпечення якості освіти, зокрема Державною службою якості освіти та акредитованими нею фаховими громадськими об'єднаннями, іншими юридичними особами в процесі зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти та освітньої діяльності (інституційного аудиту та громадської акредитації).

2. СФЕРА ДІЇ

Стандарти і рекомендації можуть використовуватися усіма закладами загальної середньої освіти незалежно від типів і форм власності.

Стандарти і рекомендації охоплюють ключові аспекти основних заходів, спрямованих на налагодження та постійне вдосконалення процесів у закладах загальної середньої освіти для забезпечення ними якості освітньої діяльності та якості освіти.

Стандарти і рекомендації не є жорсткими приписами та не обмежують автономію закладів освіти. Це певні орієнтири для вибору закладами загальної середньої освіти власних траєкторій (шляхів або векторів) успішного розвитку задля забезпечення високої якості освіти.

3. ЦІЛІ

Стандарти і рекомендації розроблені для реалізації таких цілей:

- формування спільного та кращого розуміння якості освіти та освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти;

- створення можливостей для забезпечення і постійного підвищення якості повної загальної середньої освіти та освітньої діяльності;
- отримання об'єктивної інформації щодо якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти;
- побудова основи для самоаналізу, самооцінювання та зовнішнього оцінювання закладів загальної середньої освіти.

4. КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

У цьому документі терміни вживаються у такому значенні:

Стандарти – це певні настанови, поради закладам загальної середньої освіти щодо забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти.

Рекомендації – формалізований опис стандартів та пропозиції для визначення можливих дій закладу освіти щодо створення і функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, її окремих компонентів.

Критерії – мірило, інструмент для оцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти та її окремих компонентів.

Інші ключові терміни вживаються у значеннях, визначених Законом України «Про освіту».

5. ПРИНЦИПИ

Стандарти і рекомендації ґрунтуються на таких принципах забезпечення якості в системі повної загальної середньої освіти:

1. Врахування освітніх потреб і очікувань (орієнтація, насамперед, на потреби та очікування здобувачів освіти (дитиноцентризм), а також врахування очікувань інших учасників освітнього процесу та зацікавлених сторін, суспільства).

2. Органічна єдність заходів щодо забезпечення якості освіти з освітнім процесом (не передбачає створення додаткових видів діяльності для будь-кого з учасників освітнього процесу; система забезпечення якості освіти має бути природною і невід'ємною складовою діяльності закладу освіти).

3. Відповідальність та взаємозалежність (основну відповідальність за якість освіти несуть заклади освіти. Цю відповідальність поділяють також усі залучені сторони. Функціонування і розвиток закладу освіти визначається співвідношенням і характером зовнішніх і внутрішніх дій, спрямованих на забезпечення якості освіти та вдосконалення освітньої діяльності. Взаємозв'язок усіх внутрішніх чинників і складових діяльності закладу освіти (цілі, людські та матеріальні ресурси тощо), добровільність прийняття зобов'язань та обов'язковість виконання домовленостей).

4. Відкритість і прозорість (відкритий доступ до інформації про процеси, що відбуваються у закладах освіти, якість їхньої освітньої діяльності та якість освіти).

5. Довіра (позитивні взаємини між усіма зацікавленими (залученими) сторонами, впевненість у порядності й доброзичливості одне одного).

6. Підтримка культури якості (налаштування усіх процесів для спільного досягнення мети щодо забезпечення високої якості освіти, формування відповідно зорієнтованої системи цінностей та принципів).

НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Напрям 1. Оцінювання освітнього середовища закладу освіти

Стандарт 1.1. Освітнє середовище забезпечує комфортні та безпечні умови навчання та праці

Рекомендації:

Заклад освіти дбає про забезпечення нешкідливих умов для здійснення освітнього процесу у відповідності до санітарних вимог та інших нормативних актів, що стосуються облаштування та утримання території, будівель та приміщень закладу.

У закладі освіти наявні навчальні, спеціалізовані, допоміжні приміщення, необхідні для забезпечення освітнього процесу. Дотримуються норми наповнюваності класів/груп.

Для забезпечення ефективного освітнього процесу заклад використовує спеціальне навчальне обладнання та відповідно обладнані навчальні та спеціалізовані приміщення. Територія закладу облаштована для навчальної діяльності, відпочинку учнів, занять спортом. Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення закладу має відповідати його типу, спеціалізації та профілю.

Заклад докладає зусиль, щоб облаштування території та інтер'єр приміщень були комфортними, безпечними, функціональними, що дозволяє максимально використовувати приміщення та територію закладу в освітніх цілях.

Заклад освіти має забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності в освітньому процесі та дбати про те, щоб здобувачі освіти і педагогічні працівники були обізнані з правилами поведінки в умовах надзвичайних ситуацій. Увага звертається на навчання педагогічних працівників правилам реагування у разі нещасних випадків або погіршення самопочуття учнів чи працівників закладу.

У закладі освіти створюються належні умови для здорового харчування, учні забезпечуються якісною та корисною їжею.

Заклад має дбати про наявність доступного та безпечного під'єднання до мережі Інтернет, формування в учасників освітнього процесу медіаграмотності, вміння розпізнавати можливі ризики в інформаційному просторі.

Заклад приділяє увагу питанням адаптації учнів та застосовує власні підходи та методики для комфортної інтеграції учнів до освітнього процесу та шкільного життя, а педагогічних працівників до професійної діяльності у закладі.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 1.1.1. У закладі освіти дотримано вимог санітарно-гігієнічних правил і норм, приміщення, територія закладу освіти охайні та доглянуті
- 1.1.2. Заклад освіти забезпечений навчальними та іншими приміщеннями з відповідним обладнанням, що необхідні для реалізації освітньої програми
- 1.1.3. Дизайн освітнього середовища закладу освіти функціональний та дозволяє максимально ефективно використовувати приміщення та територію закладу в освітньому процесі
- 1.1.4. Здобувачі освіти та працівники закладу освіти обізнані з вимогами щодо охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій і дотримуються їх

- 1.1.5. Педагогічні працівники обізнані щодо правил поведінки у разі нещасного випадку зі здобувачами освіти та працівниками закладу освіти чи раптового погіршення їх стану здоров'я і вживають необхідних заходів у таких ситуаціях
- 1.1.6. У закладі освіти створено умови для здорового харчування
- 1.1.7. У закладі освіти створено умови для безпечного використання мережі Інтернет, в учасників освітнього процесу формуються навички безпечної поведінки в Інтернеті
- 1.1.8. У закладі освіти застосовуються підходи для адаптації та інтеграції учнів до освітнього процесу, професійної адаптації працівників

Стандарт 1.2. Освітнє середовище закладу освіти вільне від будь-яких форм насильства та дискримінації

Рекомендації:

Важливим для закладу освіти є створення психологічно-комфортного середовища для учнів, їхніх батьків та педагогічних працівників та організація освітнього процесу на принципах партнерства, взаємодії та недискримінації.

Заклад освіти дбає про психологічну та фізичну безпеку учнів через налагодження комфортної міжособистісної взаємодії, партнерства та діалогу, прийняття і дотримання учасниками освітнього процесу норм безпечного середовища.

Для цього у закладі освіти за участю усіх учасників освітнього процесу розробляється власна політика щодо протидії булінгу. Це може бути антибулінгова програма або кодекс безпечної школи тощо, дотримання вимог яких у закладі є обов'язковим. Така політика має містити алгоритми дій у різних випадках порушення дисципліни, конфліктних ситуаціях, проявах різних форм насильства (ці алгоритми мають стосуватись учнів (до кого звертатись), та їхніх батьків (як реагувати, як допомогти, не нашкодивши дитині), педагогів (як попередити та як діяти) та керівництва (як оперативного втрутитись і куди звернутись за допомогою – поліція, соціальна служба тощо).

У закладі освіти можуть розроблятися чіткі і зрозумілі правила поведінки (це можуть бути правила, які стосуються всієї школи, класів, поведінки в окремих місцях – навчальних кабінетах тощо). Важливо, щоб правила не були заборонними приписами, а спрямовувались на формування позитивної мотивації (правила без “не”).

Керівництво закладу та педагогічні працівники мають вибудовувати стосунки між собою та з учнями на основі партнерства і поваги, а також володіти методиками раннього виявлення ознак насильства в дитячому колективі та попереджати його виникнення і поширення.

Заклад має піклуватись про надання необхідного та належним чином організованого психологічного супроводу учнів. Особлива увага має приділятися дітям, які опинилися у складних життєвих обставинах та/або жорстокого поводження. Заклад освіти оперативного реагує на повідомлення про будь-які форми насильства або загрози його вчинення та вживає необхідних заходів щодо захисту учасників освітнього процесу, профілактики випадків насильства та реалізації принципів ненасильницької комунікації.

Заклад вибудовує тісну співпрацю з органами та службами щодо захисту прав дітей, правоохоронними органами, залучаючи їх до шкільних заходів із профілактики булінгу, попередження та запобігання іншому насильству.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 1.2.1. Заклад освіти планує та реалізує діяльність щодо протидії будь-яким проявам дискримінації, булінгу
- 1.2.2. У закладі освіти оприлюднено правила поведінки учасників освітнього процесу, що забезпечують дотримання етичних норм, повагу до гідності, прав і свобод людини
- 1.2.3. Керівництво закладу освіти, педагогічні працівники обізнані щодо ознак різних форм булінгу, іншого насильства та дотримуються порядку реагування на їх прояви
- 1.2.4. У закладі освіти організована робота психологічної служби, у тому числі для психологічного супроводу учасників освітнього процесу, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу, іншого насильства
- 1.2.5. Заклад освіти взаємодіє з органами та службами щодо захисту прав дітей, правоохоронними органами, у тому числі залучає їх до заходів із запобігання булінгу, іншому насильству

Стандарт 1.3. У закладі освіти сформовано інклюзивне, розвивальне та мотивуюче до навчання освітнє середовище

Рекомендації:

Заклад освіти розвиває інклюзивну культуру, популяризує інклюзивні цінності, сприяє комфортній адаптації та інтеграції усіх учасників освітнього процесу. Формування інклюзивної культури відбувається через розширення можливостей для максимальної участі кожної дитини у житті закладу, культивування взаємоповаги, співпраці і толерантності до проявів різноманітності. У закладі створюються умови для навчання, співпраці й спілкування усіх учасників освітнього процесу (незалежно від походження, культурної та етнічної приналежності, статі, релігії, можливостей).

У співпраці із засновником заклад освіти вдосконалює облаштування освітнього простору, забезпечуючи максимальну придатність освітнього процесу та середовища для усіх осіб (принцип *універсального дизайну*) та здійснюючи у кожному конкретному випадку, залежно від індивідуальних потреб учнів, необхідні модифікації дизайну середовища, програм, навчальних матеріалів тощо (принцип *розумного пристосування*).

Інклюзивне освітнє середовище формується також через застосування педагогічними працівниками новітніх освітніх методик та технологій роботи з дітьми із особливими освітніми потребами, реалізації корекційної спрямованості навчання (через корекційно-розвиткові заняття та навчальний процес). Важливою є культура співпраці у педагогічному колективі, налагодження координації та командного підходу до розроблення індивідуальних навчальних програм, індивідуальних навчальних планів дітей та індивідуальних програм розвитку.

Заклад підтримує зв'язки з інклюзивно-ресурсним центром, залучаючи його фахівців до розроблення індивідуальних програм розвитку, консультацій педагогів закладу для надання якісного психолого-педагогічного супроводу учнів в освітньому процесі.

Для успішного розвитку кожної дитини, заклад активно розвиває зв'язок з родинами учнів з особливими освітніми потребами, залучає їх до команди фахівців з розроблення індивідуальних програм розвитку та іншої необхідної підтримки під час навчання.

Освітнє середовище закладу мотивує учнів до оволодіння ключовими компетентностями, у тому числі, здорового та екологічного способу життя та фізичного розвитку. Здоров'язбережувальна компетентність має бути однією із наскрізних під час вивчення шкільних навчальних предметів та курсів.

Важливою складовою освітнього середовища закладу освіти є бібліотека, яка може використовуватися як інформаційний центр із створенням осередків для індивідуальної, групової роботи, читання, проектної роботи, консультацій тощо.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 1.3.1. Приміщення, територію закладу освіти облаштовано з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування
- 1.3.2. У закладі освіти застосовуються методики та технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, забезпечується корекційна спрямованість освітнього процесу, інша необхідна підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами
- 1.3.3. Заклад освіти взаємодіє з батьками дітей з особливими освітніми потребами, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, залучає їх до розроблення індивідуальних програм розвитку та іншої необхідної підтримки дітей під час здобуття освіти
- 1.3.4. Освітнє середовище мотивує здобувачів освіти до оволодіння ключовими компетентностями, ведення здорового способу життя, екологічно доцільної поведінки, заняття спортом
- 1.3.5. Бібліотека функціонує як інформаційний центр закладу освіти

Напрямок 2. Система оцінювання здобувачів освіти закладу освіти

Стандарт 2.1. Наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень

Рекомендації:

Система оцінювання навчальної діяльності учнів в закладі освіти містить критерії, правила і процедури, за якими здійснюється оцінювання навчальних досягнень. Розроблення критеріїв, їх оприлюднення та інформування робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу. Кожна виставлена оцінка має обґрунтуватися вчителем та відповідати оприлюдненим критеріям оцінювання. При вивченні кожної теми, виконанні обов'язкового виду роботи вчитель розробляє критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, враховуючи критерії оцінювання, затверджені Міністерством освіти і науки України, специфіку вивчення теми, освітню програму закладу освіти, компетентнісний підхід до викладання предмету (курсу). Розробляються критерії оцінювання і при використанні інших, ніж урок, організаційних форм проведення навчальних занять. Оцінювання учнів з використанням наявних та/або розроблених критеріїв оцінювання дозволяє зробити цей процес прозорим і зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу. Учні і батьків потрібно також поінформувати про правила та процедури оцінювання навчальних досягнень у закладі освіти.

Система оцінювання в закладі освіти спрямовується на розвиток та оволодіння учнями ключовими компетентностями. Оцінюється, у першу чергу, не обсяг засвоєних знань, а вміння використовувати ці знання для вирішення прикладних завдань. Оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 2.1.1. Здобувачі освіти отримують від педагогічних працівників інформацію про критерії, правила та процедури оцінювання навчальних досягнень
- 2.1.2. Система оцінювання в закладі освіти сприяє реалізації компетентнісного підходу до навчання

Стандарт 2.2. Застосування внутрішнього моніторингу, що передбачає систематичне відстеження та коригування результатів навчання кожного здобувача освіти

Рекомендації:

Аналіз оцінювання навчальних досягнень учнів є важливим інструментом у забезпеченні якості освітнього процесу і використовується з метою вивчення наступності, адаптації учнів, об'єктивності оцінювання, вивчення впливу форм і методів роботи, які використовує вчитель, на рівень навчальних досягнень учнів тощо. На основі аналізу динаміки показників навчальних досягнень учнів заклад освіти може приймати педагогічні і управлінські рішення щодо підвищення якості освітньої діяльності.

З метою врахування індивідуальних особливостей, здібностей та розвитку дитини у закладі освіти створюються умови для розроблення індивідуальної освітньої траєкторії. Вона дозволяє зробити освітній процес комфортним, забезпечує індивідуальний прогрес дитини у оволодінні ключовими компетентностями. Індивідуальну освітню траєкторію можна розробляти з окремого предмету (курсу) чи з групи предметів. Учитель в умовах реалізації індивідуальної освітньої траєкторії має стати для учня тьютором, консультантом, координатором. Розроблення індивідуальної освітньої траєкторії потребує залучення психолога та комунікації з батьками.

Оцінювання в закладі освіти має бути спрямоване, передусім, на розвиток учнів, воно не повинно бути інструментом покарання. З цією метою вчителі закладу освіти застосовують формувальне оцінювання. Цей вид оцінювання є важливим мотиваційним чинником для учня та показником його прогресу у навчанні. Учень може самостійно і усвідомлено визначати потреби навчальної діяльності і разом з учителем працювати над власним розвитком. Для формувального оцінювання можна використовувати різні інструменти (портфоліо учня, листок самооцінювання тощо).

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 2.2.1. У закладі освіти здійснюється аналіз результатів і динаміки навчальних досягнень учнів
- 2.2.2. У закладі освіти створено умови для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти
- 2.2.3. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти у закладі спрямоване на відстеження їх індивідуального прогресу

Стандарт 2.3. Спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання

Рекомендації:

Одним із чинників, який характеризує якість освітнього процесу у закладі освіти, є задоволеність учнів результатами освітньої діяльності. Система оцінювання у закладі освіти допомагає відстежувати прогрес та формувати в учнів почуття відповідальності за результати власної навчальної діяльності. Щоб процес оцінювання сприймався учнями як справедливий, вчителі можуть долучати їх до розроблення критеріїв такого оцінювання. Спільне розроблення критеріїв (вчитель-учень) дозволяє сформувати в учнів позитивне ставлення до оцінювання і підвищити їх відповідальність за досягнення результату.

Через систему оцінювання освітньої діяльності важливо розвивати в учнів активну життєву позицію. Це досягається як через індивідуальний підхід, так і в системі наскрізного процесу виховання, який формує цінності. Тут має велике значення скоординована управлінська діяльність в закладі освіти, співпраця вчителів, класних керівників, практичного психолога, соціального педагога. У закладі освіти має бути розроблена система заходів, спрямована на формування розуміння учнями цінності освіти, навчання впродовж життя та здатності учнів самостійно оцінювати власний прогрес.

Вчителі у процесі розроблення системи оцінювання навчальних досягнень учнів сприяють поширенню самооцінювання і взаємооцінювання учнів. Розуміючи технологію оцінювання власної роботи, учні з її допомогою можуть ефективніше

навчатися і прогресувати. Використання взаємооцінювання сприяє партнерській взаємодії між учнями, за такої методики оцінювання учні допомагають одне одному покращувати свої навчальні результати.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 2.3.1. Здобувачі освіти вважають оцінювання результатів навчання справедливим і об'єктивним
- 2.3.2. Заклад освіти формує у здобувачів освіти свідоме та відповідальне ставлення до результатів власної освітньої діяльності
- 2.3.3. Заклад освіти сприяє самооцінюванню та взаємооцінюванню здобувачів освіти

Напрямок 3. Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти

Стандарт 3.1. Педагогічні працівники закладу освіти планують свою діяльність та прогнозують її результати, використовують освітні технології, спрямовані на оволодіння здобувачами освіти ключовими компетентностями

Рекомендації:

Важливим аспектом діяльності педагогічного працівника є планування власної діяльності та прогнозування очікуваних результатів. Розроблений календарно-тематичний план, навчальна програма мають відповідати державним стандартам загальної середньої освіти та враховувати специфіку роботи закладу освіти. Освітня програма, методичні рекомендації МОН надають можливість вчителю при складанні календарно-тематичного плану самостійно розподіляти обсяг годин на вивчення навчальних тем, змінювати послідовність їх вивчення, самостійно обирати організаційні форми проведення навчальних занять.

Педагогічна діяльність у закладі освіти має бути зорієнтована на оволодіння учнями ключовими компетентностями та вмінні застосовувати їх у повсякденному житті. Для цього можна використовувати різні організаційні форми освітнього процесу (класно-урочну, навчання в групах, змішане, перевернуте навчання, веб-квест, навчальні екскурсії, проектну роботу тощо). Під час проведення навчальних занять вчитель обирає форми роботи, спрямовані на творчу, аналітичну роботу учнів (простеження причинно-наслідкових зв'язків, мозковий шторм, командні форми роботи, пошукову роботу тощо).

На сучасному етапі використання лише індивідуального підходу в роботі з учнями може бути недостатньо. Вчителі мають володіти навичками розроблення індивідуальної освітньої траєкторії учня з урахуванням вікових особливостей, фізичного та психологічного розвитку дитини та її індивідуальних освітніх потреб і здібностей. У першу чергу, індивідуальна освітня траєкторія може розроблятися для тих учнів, які потребують персонального підходу у виконанні навчальних завдань. Це можуть бути учні, які випереджають однокласників в опануванні навчального матеріалу або учні, які мають труднощі з його засвоєнням.

Учителі мають забезпечувати наскрізний процес виховання у взаємодії навчання і виховання з метою формування загальнолюдських цінностей, виховання

почуття патріотизму. Предметом особливої уваги педагогічних працівників має стати розвиток відповідальності, самостійності та самоконтролю.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 3.1.1. Педагогічні працівники здійснюють планування своєї діяльності з урахуванням умов і специфіки роботи закладу, аналізують результативність планування
- 3.1.2. Педагогічні працівники застосовують освітні технології, форми організації освітнього процесу, спрямовані на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти відповідно до освітньої програми
- 3.1.3. Педагогічні працівники розробляють індивідуальні освітні траєкторії для здобувачів освіти, які цього потребують
- 3.1.4. Педагогічні працівники у своїй діяльності забезпечують наскрізний процес виховання, який формує загальнолюдські цінності, патріотизм

Стандарт 3.2. Постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників

Рекомендації:

Підтвердження кваліфікації педагогічного працівника можливе лише за умови його постійного професійного зростання. Підвищувати свою кваліфікацію педагогічний працівник може за різними організаційними формами: очній, заочній, дистанційній тощо. Підвищення кваліфікації може відбуватись у вигляді курсів, семінарів, майстер-класів, тренінгів. Важливу увагу потрібно приділити підвищенню кваліфікації щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Професійний розвиток – це обов'язок самого працівника, професійному зростанню якого також має сприяти заклад освіти, створюючи умови, мотивуючи педагога до професійного вдосконалення. Кваліфікаційний рівень педагогів у закладі освіти підтверджується проходженням чергової атестації і сертифікації. Наявність сертифікованих педагогів у закладі освіти може свідчити про високий показник рівня освітньої діяльності.

Однією зі складових професійного зростання педагога є його участь у дослідно-експериментальній, інноваційній роботі, яка може здійснюватися на різних рівнях (закладу освіти, регіональному, всеукраїнському). Наявність та практична спрямованість дослідно-експериментальної роботи дозволяє забезпечити інноваційну складову освітнього процесу та є ознакою високого рівня якості освітньої діяльності у закладі освіти. Педагогічні працівники закладу освіти можуть залучатись як освітні експерти, зокрема для проведення інституційного аудиту, що сприяє їх професійному зростанню та підвищенню якості освітньої діяльності, іміджу закладу освіти.

Сучасний освітній процес неможливий без використання інформаційно-комунікативних (комп'ютерних) технологій. Насамперед, учитель має вміти працювати з комп'ютерними програмами, створювати мультимедійні презентації, електронні навчальні ресурси, спілкуватися з учнями і колегами через месенджери, інтерактивні інтернет-платформи, форуми використовувати інформаційні інтернет-ресурси у своїй роботі тощо.

Педагогічні працівники можуть створювати власний освітній ресурс, представлений публікаціями, розробками, сценаріями та поширювати практичний досвід роботи через участь у семінарах, майстер-класах, тренінгах тощо. Поширення

практичного досвіду сприяє підвищенню якості освітньої діяльності та може забезпечити інноваційну складову освітнього процесу.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 3.2.1. Педагогічні працівники забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації у різних формах, у тому числі щодо методики роботи з дітьми з особливими освітніми потребами
- 3.2.2. Педагогічні працівники беруть участь у дослідно-експериментальній роботі, в інноваційних освітніх проєктах, залучаються до роботи як освітні експерти
- 3.2.3. Педагогічні працівники використовують інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі
- 3.2.4. Педагогічні працівники створюють освітні ресурси (електронні презентації, відеоматеріали, методичні розробки, веб-сайти, блоги тощо), навчальні програми, освітні проєкти, технології, поширюють педагогічний досвід

Стандарт 3.3. *Налагодження співпраці зі здобувачами освіти, їх батьками, працівниками закладу освіти*

Рекомендації:

Успішна педагогічна діяльність неможлива без комунікації між педагогічними працівниками і учнями на засадах довіри, партнерства і відкритого діалогу, співпраці між учителем і учнем та їх співтворчості. Вчитель має надавати можливість учню висловлювати і аргументувати свою думку. Учень не повинен боятися ставити питання, на які не існує готової відповіді. З педагогікою партнерства тісно пов'язане особистісно орієнтоване навчання. Воно спрямоване на вирішення завдань розвитку в учнів стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самостійно вчитися. Забезпечення особистісно орієнтованого підходу у навчанні має бути наскрізним і стосуватись не тільки проведення навчальних занять, але й позаурочної роботи.

Для підвищення ефективності освітнього процесу необхідний постійний діалог з батьками. Конструктивне партнерство, доброзичливі взаємини, наявність зворотного зв'язку щодо успіхів дитини, її прогресу у навчанні, залучення батьків до життя класу і школи є запорукою якісного освітнього процесу.

Підвищенню якості освітньої діяльності у закладі освіти сприяє співпраця між педагогічними працівниками через командну роботу, реалізацію спільних проєктів, наставництво. Це, у свою чергу, підвищує мотивацію та кваліфікаційний рівень педагогічних працівників.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 3.3.1. Педагогічні працівники діють на засадах педагогіки партнерства та особистісно орієнтованого навчання
- 3.3.2. Педагогічні працівники співпрацюють з батьками з питань удосконалення освітньої діяльності учнів та закладу освіти, забезпечують постійний зворотній зв'язок
- 3.3.3. У закладі освіти існує практика педагогічного наставництва, взаємонавчання та інших форм професійної співпраці педагогічних працівників

Стандарт 3.4. Організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності

Рекомендації:

Академічна доброчесність є невід'ємною складовою забезпечення якості освіти, а дотримання принципів академічної доброчесності під час навчання та викладання в школі впливає на формування важливих цінностей, таких, як чесність, довіра, справедливість, взаємоповага, відповідальність. Принципам академічної доброчесності мають відповідати усі аспекти педагогічної діяльності. На оцінювання навчальних досягнень учнів не можуть впливати ніякі інші чинники, крім оцінювання навчальної діяльності учнів.

Педагогічні працівники мають спонукати учнів до самостійної роботи, заохочувати до висловлювання власних думок, уникати завдань, побудованих лише на відтворенні знань. Важливо інформувати учнів про основні принципи академічної доброчесності і дотримання її норм.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 3.4.1. Педагогічні працівники під час провадження педагогічної та наукової (творчої) діяльності дотримуються академічної доброчесності, у тому числі під час оцінювання результатів навчання здобувачів освіти
- 3.4.2. Педагогічні працівники забезпечують дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, у тому числі через систему оцінювання

Напрям 4. Управлінські процеси закладу освіти

Стандарт 4.1. Наявність стратегії розвитку та системи планування діяльності закладу освіти, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань

Рекомендації:

Для досягнення високої якості освітньої діяльності заклад має сформулювати та оприлюднити стратегію розвитку, що містить визначення цінностей, які сповідує заклад, та визначення цілей його розвитку на визначений період. Стратегія та заходи з її реалізації мають враховувати цілі і завдання державної політики у сфері освіти, а також стратегічні плани засновника.

У стратегії доцільно звернути увагу на умови функціонування закладу, які мають значення для досягнення цілей розвитку (місцезнаходження, територія обслуговування, контингент учнів, кадровий склад, матеріально-технічні умови), визначити напрями розвитку закладу (спеціалізація, профільність), напрями професійного вдосконалення педагогічного персоналу, впровадження нових освітніх технологій, вдосконалення освітнього середовища тощо.

Управлінські рішення керівництва мають бути спрямовані на досягнення стратегічних та поточних цілей закладу освіти. З цією метою заклад освіти може розробляти та виконувати узгоджені між собою плани різного терміну реалізації (перспективний, річний, поточний) та спрямування (освітня діяльність, забезпечення умов навчання, наскрізний процес виховання тощо). Аналіз виконання планів може здійснюватися відповідно до структури системи внутрішнього забезпечення якості освіти за напрямами, які визначаються закладом освіти з урахуванням вимог законодавства. Результатом такого аналізу мають стати відповідні управлінські рішення.

Заходи із підвищення якості освітньої діяльності мають здійснюватися на підставі даних про поточний стан та динаміку результатів освітньої діяльності. Це можливо забезпечити через процедури моніторингу певних компонентів освітнього процесу: ефективність управлінської діяльності, навчальних досягнень учнів, умов здійснення освітньої діяльності, соціально-психологічного клімату тощо. Моніторинг може здійснюватися шляхом вивчення документів, аналізу навчальних досягнень, опитування учасників освітнього процесу, спостереження, результатів розгляду звернень громадян, комунікацій на інтерактивних платформах тощо.

Заклад освіти здійснює самооцінку власної діяльності та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що відображається у річному звіті. Річний звіт схвалюється педагогічною радою та оприлюднюється на веб-сайті закладу або його засновника.

Надійні та актуальні дані про діяльність закладу необхідні для обґрунтованого ухвалення управлінських рішень і підтримки системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Рациональна організація документообігу має сприяти ефективному управлінню закладом та забезпеченню якості освітньої діяльності.

У закладі освіти має діяти система інформаційного забезпечення та автоматизоване середовище для роботи з даними. Важливим чинником є можливість зберігання документів в електронному вигляді. Для оптимізації інформаційного простору заклад освіти може використовувати автоматизовані системи, які дозволяють формувати бази даних про учнів, працівників закладу, готувати та зберігати внутрішні

документи закладу освіти тощо. Необхідно забезпечити наявність електронної бази даних матеріальних цінностей закладу освіти, зокрема, бібліотечного фонду.

У закладі освіти доцільно мати безперешкодний надійний доступ до мережі Інтернет та внутрішній бездротовий зв'язок. Для оптимізації інформаційних потоків є корисним створення локальної мережі закладу освіти для організації освітнього процесу та управлінської діяльності. ІКТ повністю інтегровані у навчання на всіх рівнях і дають можливість повністю реалізувати індивідуалізований план розвитку кожного учня школи.

Заклад освіти може використовувати інтерактивні платформи та сервіси для урізноманітнення організаційних форм освітнього процесу: інформаційний пошук, дистанційне навчання, змішане навчання, онлайн-курси тощо.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 4.1.1. У закладі освіти затверджено стратегію розвитку закладу освіти, спрямовану на підвищення якості освітньої діяльності
- 4.1.2. У закладі освіти річне планування та відстеження його результативності здійснюються відповідно до стратегії розвитку та з урахуванням освітньої програми закладу
- 4.1.3. У закладі освіти здійснюється самооцінювання якості освітньої діяльності на основі розроблених та оприлюднених стратегії (політики) і процедур забезпечення якості освіти
- 4.1.4. Керівництво закладу освіти планує та здійснює заходи щодо утримання у належному стані будівель, приміщень, обладнання закладу освіти
- 4.1.5. Розподіл обов'язків та повноважень між керівництвом закладу освіти забезпечує ефективне управління закладом освіти, сприяє вдосконаленню якості освітньої діяльності
- 4.1.6. У закладі освіти наявна система інформаційного забезпечення (у тому числі електронний документообіг) та створене автоматизоване середовище для роботи з даними

Стандарт 4.2. У закладі освіти створена та підтримується атмосфера довіри, інформаційної прозорості, конструктивної співпраці між учасниками освітнього процесу та громадою

Рекомендації:

Досягнення мети діяльності закладу можливе за умови створення сприятливого психологічного клімату, атмосфери довіри між учасниками освітнього процесу. Визначальна умова для створення такої атмосфери – обґрунтованість і відкритість управлінських рішень.

Учасники освітнього процесу повинні мати можливість впливу на прийняття управлінських рішень через різні форми організації освітнього процесу: наради, обговорення, внесення пропозицій тощо. Особливу увагу слід звернути на підтримку співпраці між педагогічними працівниками, які мають професійно, конструктивно та толерантно спілкуватися і взаємодіяти з колегами заради досягнення кращих результатів освітнього процесу.

Заклад освіти має сприяти та забезпечувати необхідні умови для діяльності різноманітних форм громадського самоврядування (батьківські ради, учнівське самоврядування тощо). Надзвичайно важливим є створення реальних можливостей для дієвого впливу на значущі аспекти функціонування закладу через різноманітні форми громадянської активності (опитування, звернення, спільні обговорення тощо). Керівництво закладу створює умови для формування відкритого освітнього середовища через залучення учасників освітнього процесу до різноманітних суспільно-значущих заходів поза межами закладу: фестивалі, екскурсії, відвідування установ культури тощо.

Керівництво закладу здійснює процеси управління та організації освітньої діяльності на умовах інформаційної відкритості та комунікації з учасниками освітнього процесу і громадою. Насамперед, потрібно забезпечити безумовне виконання закладом вимог статті 30 Закону України «Про освіту». Інформаційна відкритість забезпечується наявністю у закладі освіти майданчиків для інформування учасників освітнього процесу: повідомлення на сайті закладу (засновника) інших загальнодоступних електронних ресурсах, на дошках оголошень, публікація інформаційних листів, шкільної преси тощо. Спілкування між учасниками освітнього процесу може відбуватися із використанням сучасних технологій: месенджери, групи у соціальних мережах тощо.

Заклад освіти належним чином розробляє, затверджує та оприлюднює положення про академічну доброчесність, яке може містити визначення академічної доброчесності, можливих випадків її порушення та способів реагування на них, заходів з попередження порушень, видів відповідальності тощо. Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з цим положенням та дотримуватися його вимог як справедливих та загальнообов'язкових.

Ключовим чинником формування дійсно відповідального ставлення до цих питань має стати нульова толерантність усіх учасників освітнього процесу до фактів порушення норм академічної доброчесності. Це означає, що учасники освітнього процесу мають не лише знати і дотримуватися цих норм, але й займати активну позицію у випадках, коли стають свідками можливих порушень. Має здійснюватися постійна профілактика та моніторинг дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, ці питання мають ставати предметом розгляду на засіданнях педагогічної ради, повинна здійснюватися система мотиваційних дій, що спрямована на дотримання принципів академічної доброчесності.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 4.2.1. Керівництво закладу освіти вживає заходів для створення психологічно комфортного середовища, яке забезпечує конструктивне спілкування учасників освітнього процесу та сприяє формуванню їх взаємної довіри
- 4.2.2. Заклад освіти оприлюднює інформацію про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах
- 4.2.3. Керівництво закладу освіти на основі розробленого та оприлюдненого положення про академічну доброчесність, забезпечує дотримання його вимог, виявляє порушення та вживає заходів для протидії їм

Стандарт 4.3. Керівництво закладу освіти здійснює раціональний добір кадрів, забезпечує належні умови праці та можливості для професійного розвитку працівників

Рекомендації:

Комплектація закладу освіти кваліфікованими педагогічними та іншими працівниками є одним з найважливіших завдань керівництва для забезпечення якісної освітньої діяльності і високої якості освіти.

Мета діяльності закладу та його освітня програма передбачають відповідні кваліфікаційні вимоги до педагогічних працівників. Під час формування кадрового складу керівництво закладу має враховувати кваліфікаційний рівень педагогічних працівників. Кваліфікаційні вимоги до вчителів можуть різнитися залежно від поглибленого вивчення окремих предметів (курсів), профільної спрямованості класів або закладу освіти у цілому.

Висока якість освітнього процесу безпосередньо залежить від умов праці та вмотивованості педагогічних працівників. Тому керівництво має зробити все від нього залежне, щоб забезпечити належні умови праці, об'єктивно оцінювати професійні досягнення педагогів. Надзвичайно важливо розробити і постійно втілювати у життя різноманітні заходи з підтримки позитивної мотивації педагогічних працівників: насамперед – аргументоване матеріальне та моральне заохочення, яке спонукає працівників до більш якісної роботи та саморозвитку.

У закладі освіти мають бути створені умови для постійного професійного розвитку педагогічних працівників та підтримки власної професійної траєкторії. Керівництво, враховуючи потреби закладу та особливості освітньої програми, заохочує та підтримує методичну роботу педагогічних працівників, їхню участь у професійних конференціях, семінарах, курсах підвищення кваліфікації у різних формах, підготовку та публікацію матеріалів за темами професійної діяльності. Важливим чинником є також професійне самовдосконалення керівних працівників, що безпосередньо впливає на якість роботи закладу.

Підвищення професійного рівня педагогічних працівників має обов'язково отримувати формальне визнання, що впливає на професійний статус працівника та розмір його винагороди за працю. Тому керівництво закладу має належним чином організувати процес атестації та сприяти сертифікації педагогічних працівників.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 4.3.1. Керівник закладу освіти формує штат закладу, залучаючи кваліфікованих педагогічних та інших працівників відповідно до штатного розпису та освітньої програми
- 4.3.2. Керівництво закладу освіти через систему матеріального та морального заохочення мотивує працівників до якісної роботи, у тому числі педагогічних працівників до саморозвитку, здійснення методичної, інноваційної, дослідно-експериментальної роботи
- 4.3.3. Керівництво закладу освіти сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників

Стандарт 4.4. Організація освітнього процесу, у тому числі прийняття управлінських рішень, здійснюється на засадах людиноцентризму

Рекомендації:

Головний принцип освітнього процесу — людиноцентризм — реалізується у практичній діяльності через виконання освітньої програми закладу освіти, яка розробляється відповідно до державних стандартів загальної середньої освіти, має враховувати потреби та інтереси учнів, спроможності закладу освіти.

Оволодіння учнями ключовими компетентностями має бути забезпечено через використання різноманітних форм і технологій організації освітнього процесу (класно-урочна, проектно-дослідницька, змішана, дистанційна тощо), а також використання форм і методів роботи під час проведення навчальних занять (командна робота учнів, простежування причинно-наслідкових зв'язків, мозковий штурм, пошукова робота тощо).

Розпорядок дня та розклад занять мають враховувати вікові особливості дітей, відповідати їхнім індивідуальним можливостям та інтересам, сприяти формуванню індивідуальних освітніх траєкторій учнів та забезпечувати можливості для гнучкого використання різноманітних організаційних форм навчання і викладання.

Процедури комплектації класів, зарахування, відрахування, переведення та випуску здобувачів освіти мають здійснюватися відповідно до встановленого порядку. Заклад освіти оприлюднює інформацію про проектну потужність закладу, територію обслуговування, правила конкурсного прийому (у разі здійснення), наповнюваність класів та про вільні місця у них.

Для забезпечення якості управління закладом керівництво розробляє, затверджує та доводить до відома працівників розподіл посадових обов'язків, прав та повноважень, що закріплюється у посадових інструкціях.

Керівництво закладу має вживати необхідних заходів для забезпечення належного стану приміщень і обладнання: постійно вивчати потреби учнів та педагогічних працівників, готувати і доводити до відома засновника запити для задоволення потреб закладу освіти та відстежувати їх реалізацію.

Педагогічна рада розглядає на своїх засіданнях питання освітнього процесу, зокрема забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності. Колегальність рішень педагогічної ради має велике значення для формування атмосфери співпраці у педагогічному колективі.

Заклад освіти сприяє реалізації інноваційної та дослідницько-експериментальної роботи, що дозволяє забезпечити ефективність освітньої діяльності та створює умови для використання в освітньому процесі технологій, спрямованих на підвищення рівня навчальної мотивації учнів.

Орієнтовні критерії для самооцінювання:

- 4.4.1. У закладі освіти дотримуються права учасників освітнього процесу
- 4.4.2. Керівництво закладу освіти комунікує з учасниками освітнього процесу та громадою
- 4.4.3. Керівництво закладу освіти створює умови для розвитку громадського самоврядування, сприяє здобувачам освіти у виявленні громадянської активності та ініціативи, взаємодії з місцевою громадою.